

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

5 mai 2022 *

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2000/60/CE – Cadru de politică a Uniunii Europene în domeniul apei – Articolul 4 alineatul (1) litera (a) – Obiective de mediu în ceea ce privește apele de suprafață – Obligație a statelor membre de a nu autoriza un program sau un proiect susceptibil să provoace o deteriorare a stării unui corp de apă de suprafață – Noțiunea de «deteriorare» a stării unui corp de apă de suprafață – Articolul 4 alineatele (6) și (7) – Derogări de la interdicția deteriorării – Condiții – Program sau proiect care are impacturi temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung asupra stării unui corp de apă de suprafață”

În cauza C-525/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța), prin decizia din 14 octombrie 2020, primită de Curte la 19 octombrie 2020, în procedura

Association France Nature Environnement

împotriva

Premier ministre,

Ministre de la Transition écologique et solidaire,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnii J. Passer (raportor), F. Biltgen și N. Wahl și doamna M. L. Arastey Sahún, judecători,

avocat general: domnul A. Rantos,

grefier: doamna M. Ferreira, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 28 octombrie 2021,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru asociația France Nature Environnement, de B. Hogommat;

* Limba de procedură: franceza.

- pentru guvernul francez, de T. Stéhelin, W. Zemanța și E. Toutain, în calitate de agenți;
  - pentru guvernul ceh, de M. Smolek, J. Vlácil și L. Dvořáková, în calitate de agenți;
  - pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman și A. M. de Ree, în calitate de agenți;
  - pentru Comisia Europeană, de C. Valero și O. Beynet, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 13 ianuarie 2022,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 din Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei (JO 2000, L 327, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 6, p. 193).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între asociația France Nature Environnement, pe de o parte, și Premier ministre (prim-ministrul, Franța) și ministre de la Transition écologique et solidaire (ministra tranziției ecologice și solidare, Franța), pe de altă parte, în legătură cu legalitatea unui decret referitor la planurile generale de amenajare și de gestionare a apelor și la planurile de amenajare și de gestionare a apelor.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit considerentelor (11), (25), (26) și (32) ale Directivei 2000/60:

„(11) În conformitate cu articolul 174 din tratat, politica comunitară referitoare la mediu trebuie să contribuie la îndeplinirea obiectivelor de conservare, protecție și îmbunătățire a calității mediului, precum și de utilizare prudentă și rațională a resurselor naturale și trebuie să fie bazată pe principiile precauției și prevenirii și pe principiul corectării, cu prioritate la sursă, a daunelor aduse mediului, precum și pe baza principiului «poluatorul plătește».

[...]

- (25) Se impune elaborarea de definiții comune pentru starea apei din punctul de vedere al calității și, dacă este relevant pentru protecția mediului, din punctul de vedere al cantității. Obiectivele ecologice trebuie stabilite astfel încât să se asigure obținerea unei stări bune a apelor de suprafață și a apelor subterane în întreaga Comunitate și să se evite deteriorarea stării apelor la nivel comunitar.

- (26) Statele membre trebuie să urmărească atingerea cel puțin a obiectivului referitor la o stare bună a apelor, prin definirea și punerea în aplicare a măsurilor necesare în cadrul programelor de măsuri integrate, luând în considerare cerințele comunitare existente. Dacă există deja o stare bună a apelor, aceasta trebuie menținută. În cazul apelor subterane, pe lângă cerințele referitoare la o stare bună, trebuie identificată și inversată orice tendință de creștere semnificativă și durabilă a concentrației oricărui poluant.

[...]

- (32) Pot exista motive pentru exceptarea de la cerința de a preveni continuarea deteriorării sau de a obține o stare bună în condiții specifice, dacă nerespectarea acestei cerințe este rezultatul unor împrejurări neprevăzute sau excepționale, în special inundații sau perioade de secetă sau, din motive de interes public superior, al unor noi modificări în ceea ce privește caracteristicile fizice ale unui corp de apă de suprafață sau al unor modificări ale nivelurilor acviferelor subterane, cu condiția adoptării tuturor măsurilor realizabile necesare atenuării impactului negativ asupra stării acviferului respectiv.”

- 4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul”, prevede:

„Obiectul prezentei directive este de a stabili un cadru pentru protecția apelor interioare de suprafață, a apelor de tranziție, a apelor de coastă și a apelor subterane, urmărind:

- (a) prevenirea deteriorărilor ulterioare, conservarea și îmbunătățirea stării ecosistemelor acvatice și, în ceea ce privește necesitățile de apă ale acestora, a ecosistemelor terestre și a zonelor umede care depind în mod direct de ecosistemele acvatice;

[...]”

- 5 Potrivit articolului 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

1. «ape de suprafață»: înseamnă apele interioare, cu excepția apelor subterane, apele de tranziție și apele de coastă și, în ceea ce privește starea chimică, apele teritoriale;

[...]

10. «corp de apă de suprafață»: înseamnă o parte distinctă și semnificativă a unei ape de suprafață, cum ar fi un lac, un rezervor, un curent de apă, un râu sau un canal, o parte a unui curent de apă, râu sau canal, o apă de tranziție sau un segment din apele de coastă;

[...]

17. «starea unei ape de suprafață»: este expresia generală a stării unui corp de apă de suprafață, determinată pe baza celei mai nefavorabile valori a stării sale ecologice și chimice;

18. «starea bună a unei ape de suprafață»: înseamnă starea unui corp de apă de suprafață, atunci când atât starea sa ecologică, cât și cea chimică sunt cel puțin «bune»;

[...]”

6 Articolul 4 din aceeași directivă, intitulat „Obiective de mediu”, prevede la alineatele (1) și (6)-(8):

„(1) La punerea în aplicare a programelor de măsuri prevăzute în planul de gestionare a districtului hidrografic:

- (a) în ceea ce privește apele de suprafață
  - (i) statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a preveni deteriorarea stării tuturor corpurilor de apă de suprafață, sub rezerva aplicării alineatelor (6) și (7) și fără a aduce atingere alineatului (8);
  - (ii) statele membre protejează, îmbunătățesc și refac toate corpurile de apă de suprafață, sub rezerva aplicării punctului (iii) în ceea ce privește corpurile de apă artificiale și corpurile de apă puternic modificate cu scopul de a obține o stare bună a apelor de suprafață în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în anexa V, sub rezerva aplicării prelungirilor determinate în conformitate cu alineatul (4) și a aplicării alineatelor (5), (6) și (7), fără a aduce atingere alineatului (8);
  - (iii) statele membre protejează și îmbunătățesc toate corpurile de apă artificiale și corpurile de apă puternic modificate cu scopul de a obține un potențial ecologic bun și o stare chimică bună pentru apele de suprafață în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în anexa V, sub rezerva aplicării prelungirilor determinate în conformitate cu alineatul (4) și a aplicării alineatelor (5), (6) și (7), fără a aduce atingere alineatului (8);

[...]

(6) Deteriorarea temporară a stării corpurilor de apă nu încalcă cerințele prezentei directive, dacă acest lucru este rezultatul unor cauze naturale sau de forță majoră excepționale sau care nu au putut fi prevăzute, în special inundații majore sau perioade prelungite de secetă, sau sunt rezultatul unor accidente care nu au putut fi prevăzute, dacă se îndeplinesc toate condițiile de mai jos:

- (a) se iau toate măsurile necesare pentru a preveni deteriorarea în continuare a stării apei și pentru a nu compromite realizarea obiectivelor prezentei directive în cazul altor corpuri de apă care nu au fost afectate de aceste împrejurări;
- (b) condițiile în care pot fi declarate împrejurările excepționale sau imposibil de prevăzut, inclusiv adoptarea indicatorilor adecvați, sunt indicate în planul de gestionare a districtului hidrografic;
- (c) măsurile care trebuie luate în aceste împrejurări excepționale sunt incluse în programul de măsuri și nu trebuie să împiedice refacerea calității corpului de apă, după dispariția acestor împrejurări;
- (d) efectele unor împrejurări excepționale sau imposibil de prevăzut sunt analizate anual și, sub rezerva motivelor enunțate la alineatul (4) litera (a), se iau toate măsurile practice cu scopul de a readuce corpul de apă la starea anterioară efectelor acelor împrejurări în cel mai scurt timp posibil și

(e) în următoarea versiune revizuită a planului de gestionare a districtului hidrografic se include un rezumat al efectelor împrejurărilor și măsurilor luate sau care urmează a fi luate în conformitate cu literele (a) și (d).

(7) Statele membre nu încalcă dispozițiile prezentei directive în cazul în care:

- nu reușesc să obțină o stare bună a apelor subterane, o stare ecologică bună sau, acolo unde este cazul, un potențial ecologic bun sau nu reușesc să prevină deteriorarea stării unui corp de apă de suprafață sau subterană ca urmare a unor noi modificări ale caracteristicilor fizice ale corpului de apă de suprafață sau a schimbării nivelului corpurilor de apă subterană sau
- nu reușesc să prevină deteriorarea stării unui corp de apă de la foarte bună la bună, ca urmare a desfășurării unor noi activități de dezvoltare umană durabilă

și sunt îndeplinite următoarele condiții:

- (a) sunt luate toate măsurile practice pentru a atenua impactul negativ asupra stării corpului de apă;
- (b) motivele pentru modificările sau schimbările respective sunt indicate și motivate explicit în planul de gestionare a districtului hidrografic, solicitat în temeiul articolului 13, iar obiectivele sunt revizuite la fiecare șase ani;
- (c) motivele care stau la baza acestor modificări sau schimbări sunt de interes public major și/sau beneficiile pe care realizarea obiectivelor enunțate la alineatul (1) le aduce mediului și societății sunt mai mici decât beneficiile noilor modificări sau schimbări pentru sănătatea umană, menținerea securității umane sau pentru dezvoltarea durabilă și
- (d) din motive de fezabilitate tehnică sau de costuri disproporționate, obiectivele benefice urmărite prin modificările sau schimbările aduse corpului de apă nu pot fi realizate prin alte mijloace care să constituie o opțiune mult mai bună din punct de vedere ecologic.

(8) La aplicarea alineatelor (3), (4), (5), (6) și (7), statele membre se asigură că aplicarea nu împiedică sau nu compromite realizarea obiectivelor prezentei directive în cazul altor corpuri de apă din același district hidrografic și este în conformitate cu punerea în aplicare a altor dispoziții legale comunitare în materie de mediu.”

7 Articolul 5 din Directiva 2000/60, intitulat „Caracteristici ale districtelor hidrografice, analiza impactului activităților umane asupra mediului și analiza economică a utilizării apei”, prevede:

„(1) Fiecare stat membru trebuie să se asigure de faptul că pentru fiecare district hidrografic sau pentru porțiunea unui district hidrografic internațional care se află pe teritoriul său se efectuează:

- o analiză a caracteristicilor acesteia;
- o analiză a impactului activităților umane asupra stării apelor de suprafață și a apelor subterane și
- o analiză economică a utilizării apei,

în conformitate cu specificațiile tehnice enunțate în anexele II și III și că acestea sunt finalizate în termen de cel mult patru ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive.

(2) Analizele și revizuirile menționate la alineatul (1) sunt revizuite și, dacă este necesar, actualizate în termen de cel mult 13 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive și, ulterior, la fiecare șase ani.”

8 Articolul 8 din această directivă, intitulat „Monitorizarea stării apelor de suprafață, a apelor subterane și a zonelor protejate”, are următorul cuprins:

„(1) Statele membre asigură elaborarea de programe de monitorizare a stării apelor cu scopul de a obține o viziune coerentă și completă asupra stării apelor din cadrul fiecărui district hidrografic:

– în cazul apelor de suprafață, aceste programe se referă la:

(i) volumul și nivelul sau rata debitului, în măsura în care acesta prezintă importanță pentru starea ecologică și chimică, și potențialul ecologic și

(ii) starea ecologică și chimică și potențialul ecologic;

[...]

(2) Aceste programe devin operaționale în termen de cel mult șase ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive, cu excepția cazului în care legislația corespunzătoare conține dispoziții contrare. Monitorizarea respectivă se efectuează în conformitate cu cerințele stabilite în anexa V.

[...]”

9 Potrivit articolului 11 din directiva menționată, intitulat „Programul de măsuri”:

„(1) Pentru fiecare district hidrografic sau pentru acea parte a unui district hidrografic internațional situat pe teritoriul său, fiecare stat membru asigură întocmirea unui program de măsuri care să țină seama de rezultatele analizelor prevăzute la articolul 5, în vederea realizării obiectivelor stabilite la articolul 4. Aceste programe de măsuri se pot referi la măsurile care rezultă din legislația adoptată la nivel național și care acoperă întreg teritoriul unui stat membru. Dacă este necesar, un stat membru poate adopta măsuri aplicabile tuturor districtelor hidrografice și/sau acelor părți ale districtelor hidrografice internaționale care se află pe teritoriul său.

[...]

(8) Programele de măsuri sunt revizuite și, dacă este necesar, actualizate în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive și, ulterior, la fiecare șase ani. Toate măsurile noi sau revizuite elaborate în cadrul unui program actualizat devin operaționale în termen de cel mult trei ani de la data adoptării lor.”

10 Articolul 13 din aceeași directivă, intitulat „Planurile de gestionare a districtelor hidrografice”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, pentru fiecare district hidrografic aflat în întregime pe teritoriul său, se elaborează un plan de gestionare.

[...]

(4) Planul de gestionare a districtului hidrografic cuprinde informațiile prezentate în detaliu în anexa VII.

[...]

(6) Planurile de gestionare a districtului hidrografic sunt publicate în termen de cel mult nouă ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive.

(7) Planurile de gestionare a districtului hidrografic sunt revizuite și actualizate în termen de cel mult 15 ani de la data intrării în vigoare a prezentei directive și, ulterior, la fiecare șase ani.”

11 Anexa V la Directiva 2000/60 prevede la punctele 1.3 și 1.3.4:

„1.3. Monitorizarea stării ecologice și chimice a apelor de suprafață

Rețeaua de monitorizare a apelor de suprafață este stabilită în conformitate cu cerințele articolului 8. Rețeaua de monitorizare este astfel concepută încât să ofere o privire de ansamblu coerentă și completă asupra stării ecologice și chimice din fiecare district hidrografic și să permită clasificarea corpurilor de apă în cinci clase conforme definițiilor normative de la punctul 1.2. În planul de gestionare a districtului hidrografic, statele membre furnizează una sau mai multe hărți ale rețelei de monitorizare a apelor de suprafață.

[...]

1.3.4. Frecvența controalelor

Pe perioada controlului de monitorizare, se aplică parametrilor indicatori ai elementelor calitative fizico-chimice frecvențele de control menționate în continuare, cu excepția cazului când se justifică intervale mai mari pe baza cunoștințelor tehnice și a avizului experților. Pentru elementele calitative biologice sau hidromorfologice, controlul este efectuat cel puțin o dată pe durata perioadei controlului de monitorizare.

Pentru controalele operaționale, frecvența controalelor necesară pentru oricare dintre parametri este determinată de statele membre astfel încât să ofere date suficiente pentru o evaluare sigură a stării elementului calitativ relevant. Cu titlu orientativ, controalele trebuie efectuate la intervale care să nu depășească perioadele indicate în tabelul de mai jos, cu excepția cazului când se justifică intervale mai mari pe baza cunoștințelor tehnice și a avizului experților.

Frecvențele sunt alese astfel încât să se obțină un nivel de fiabilitate și de precizie acceptabil. Evaluarea fiabilității și preciziei atinse de sistemul de control utilizat este indicată în planul de gestionare a districtului hidrografic.

Sunt alese frecvențe de control care să aibă în vedere variabilitatea parametrilor care rezultă din condițiile naturale și antropice. Momentele la care se efectuează controalele sunt stabilite astfel încât să minimizeze impactul variațiilor sezoniere asupra rezultatelor și astfel să se asigure că rezultatele reflectă modificările apărute în corpul de apă ca urmare a variației presiunilor antropice. Pentru realizarea acestui obiectiv, acolo unde este cazul, se efectuează controale suplimentare în diferite anotimpuri ale aceluiași an.

Element calitativ	Râuri	Lacuri	Ape de tranziție	Ape de coastă
Biologic				
Fitoplancton	6 luni	6 luni	6 luni	6 luni
Altă floră acvatică	3 ani	3 ani	3 ani	3 ani
Macro-nevertebrate	3 ani	3 ani	3 ani	3 ani
Pești	3 ani	3 ani	3 ani	
Hidromorfologic				
Continuitate	6 ani			
Hidrologie	continuu	1 lună		
Morfologie	6 ani	6 ani	6 ani	6 ani
Fizico-chimic				
Condiții termice	3 luni	3 luni	3 luni	3 luni
Oxygenare	3 luni	3 luni	3 luni	3 luni
Salinitate	3 luni	3 luni	3 luni	
Nutrienți	3 luni	3 luni	3 luni	3 luni
Acidifiere	3 luni	3 luni		
Alți poluanți	3 luni	3 luni	3 luni	3 luni
Substanțe prioritare	1 lună	1 lună	1 lună	1 lună

[...]"

- 12 Potrivit anexei VII la Directiva 2000/60, intitulată „Plan de gestionare a districtului hidrografic”:

„A. Planurile de gestionare a districtului hidrografic includ următoarele elemente:

[...]

5. O listă a obiectivelor de mediu stabilite în temeiul articolului 4 pentru apele de suprafață, apele subterane și zonele protejate, inclusiv, în special, identificarea situațiilor în care s-a recurs la articolul 4 alineatele (4), (5), (6) și (7) și informațiile asociate impuse de articolul respectiv.

[...]"

Dreptul francez

- 13 Articolul L. 212-1 din code de l'environnement (Codul mediului) prevede:

„[...]”

III. - Fiecare bazin sau grup de bazine hidrografice dispune de unul sau mai multe planuri generale de amenajare și de gestionare a apelor care stabilesc obiectivele prevăzute la alineatul IV al prezentului articol [...]

IV. - Obiectivele de calitate și de cantitate a apelor pe care le stabilesc planurile generale de amenajare și de gestionare a apelor corespund:

1° Pentru apele de suprafață, cu excepția corpurilor de apă artificiale sau puternic modificate prin activitățile umane, unei stări ecologice și chimice bune;

2° Pentru corpurile de apă de suprafață artificiale sau puternic modificate prin activitățile umane, unui potențial ecologic bun și unei stări chimice bune;

[...]

4° Prevenirii deteriorării calității apelor;

[...]

VII. - Modificări ale caracteristicilor fizice ale apelor sau exercitarea de noi activități umane pot justifica, în condițiile definite de decretul prevăzut la alineatul XIII, derogări motivate de la respectarea obiectivelor menționate la punctele 1-4 ale alineatului IV [...]

[...]

XI. – Programele și deciziile administrative în domeniul apei trebuie să fie compatibile sau să fie făcute compatibile cu dispozițiile planurilor generale de amenajare și de gestionare a apelor.

[...]

XIII. - Un decret al Consiliului de Stat stabilește modalitățile de aplicare a prezentului articol.”

- 14 Articolul R. 212-13 din Codul mediului, astfel cum a fost modificat prin Decretul nr. 2018-847 din 4 octombrie 2018 privind planurile generale de amenajare și de gestionare a apelor și planurile de amenajare și de gestionare a apelor (JORF din 6 octombrie 2018, textul nr. 11) prevede:

„Pentru aplicarea punctului 4 al alineatului IV al articolului L. 212-1, prevenirea deteriorării calității apelor constă în a proceda astfel încât:

- în ceea ce privește starea ecologică și potențialul ecologic al apelor de suprafață, niciunul dintre elementele calitative ce caracterizează această stare sau acest potențial să nu se afle într-o stare care să corespundă unei clase inferioare celei care îl caracteriza anterior;

- în ceea ce privește starea chimică a apelor de suprafață, concentrațiile de poluanți să nu depășească standardele de calitate a mediului atunci când nu le depășeau anterior;

[...]

Pentru aprecierea compatibilității programelor și a deciziilor administrative menționate la alineatul XI al articolului L. 212-1 cu obiectivul de prevenire a deteriorării calității apelor menționat la punctul 4° al alineatului IV al aceluiași articol, se iau în considerare măsurile de evitare și de reducere și nu se iau în considerare impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung.”

- 15 Potrivit articolului R. 212-16 din Codul mediului:

„[...]

I bis. – Derogările prevăzute la alineatul VII al articolului L. 212-1 nu pot fi acordate pentru un proiect care determină modificări în ceea ce privește caracteristicile fizice ale apelor sau exercitarea unor noi activități umane decât dacă sunt îndeplinite toate condițiile următoare:

1° Sunt luate toate măsurile practice pentru a atenua impactul negativ al proiectului asupra stării corpurilor de apă în cauză;

2° Modificările sau schimbările corpurilor de apă răspund unui interes general major sau beneficiile preconizate ale proiectului în materie de sănătate umană, de menținere a securității pentru persoane sau de dezvoltare durabilă depășesc beneficiile pentru mediu și pentru societate care sunt legate de realizarea obiectivelor prevăzute la alineatul IV al articolului L. 212-1;

3° Din motive de fezabilitate tehnică sau de costuri disproporționate, obiectivele benefice urmărite de proiect nu pot fi atinse prin alte mijloace care să constituie o opțiune mult mai bună din punctul de vedere al mediului.

Prefectul coordonator al bazinului adoptă lista proiectelor care îndeplinesc sau sunt susceptibile să îndeplinească aceste condiții, prevăzută la alineatul VII al articolului L. 212-1.

Rațiunile modificărilor sau ale schimbărilor corpurilor de apă în aceste condiții sunt indicate și motivate în mod expres în planul general de amenajare și de gestionare a apelor cu ocazia actualizării acestuia.

[...]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 16 Printr-o cerere și un alt memoriu, înregistrate la 1 aprilie 2019 și, respectiv, la 22 septembrie 2020, asociația France Nature Environnement a sesizat Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța) cu o acțiune având ca obiect anularea Decretului nr. 2018-847 în măsura în care prevede că la articolul R. 212-13 din Codul mediului se adaugă un ultim paragraf potrivit căruia, pentru aprecierea compatibilității programelor și a deciziilor administrative adoptate în domeniul apei cu obiectivul de prevenire a deteriorării calității apelor, „nu se iau în considerare impacturile

- temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung”, precum și a deciziei implicite rezultate din refuzul opus de prim-ministru de a da curs cererii sale de retragere a dispoziției respective.
- 17 În susținerea acțiunii formulate, această asociație a arătat că dispoziția menționată încalcă Directiva 2000/60, în special articolul 4 alineatul (1) din aceasta, care interzice orice deteriorare, indiferent dacă este temporară sau pe termen lung, a stării corpurilor de apă.
- 18 Instanța de trimitere arată că, în Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), Curtea a declarat, printre altele, că articolul 4 alineatul (1) litera (a) punctele (i)-(iii) din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că statele membre sunt obligate, sub rezerva derogărilor prevăzute la alineatele (6) și (7) din articolul menționat, să refuze autorizarea unui proiect determinat atunci când acesta poate cauza o deteriorare a stării unui corp de apă de suprafață sau atunci când afectează obținerea unei stări bune a apelor de suprafață sau a unui potențial ecologic bun și a unei stări chimice bune a acestor ape la data prevăzută de directiva menționată.
- 19 În fața acestei instanțe, ministre de la Transition écologique et solidaire (ministra tranziției ecologice și solidare) susține că dispoziția în discuție în litigiul principal nu intră sub incidența derogării prevăzute la alineatul (6) al articolului 4 din Directiva 2000/60, care trebuie să fie rezultatul unor cauze naturale sau de forță majoră, ci a celei prevăzute la alineatul (7) al articolului respectiv, care exclude din sfera încălcărilor directivei amintite deteriorările stării unui corp de apă ca urmare a desfășurării unor noi activități de dezvoltare umană durabilă, cu condiția ca cele patru condiții menționate la acest alineat să fie îndeplinite cumulativ. Ministra menționată a prezentat, în această privință, documentul de orientare nr. 36 consacrat „derogărilor de la obiectivele de mediu potrivit articolului 4 alineatul (7)” elaborat, în cadrul procesului denumit „Strategia comună de punere în aplicare a Directivei-cadru în domeniul apei și a Directivei inundații”, de administrațiile competente ale statelor membre și a Comisiei Europene, în cursul lunii decembrie a anului 2017, potrivit căruia, atunci când astfel de activități au doar un impact temporar de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung asupra stării unui corp de apă, ele pot face obiectul unei autorizații fără ca aceasta să depindă de respectarea condițiilor menționate la articolul 4 alineatul (7) din directiva amintită.
- 20 Potrivit instanței de trimitere, răspunsul la motivul invocat de asociația reclamantă depinde, așadar, de aspectul dacă, ținând seama de obiectivul de prevenire a deteriorării calității apelor de suprafață, autoritatea administrativă poate să nu țină seama de impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung ale programelor și proiectelor supuse autorizării sale și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții și limite.
- 21 În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 4 din Directiva [2000/60] trebuie să fie interpretat în sensul că permite statelor membre, atunci când autorizează un program sau un proiect, să nu ia în considerare impacturile lor temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung asupra stării apei de suprafață?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ, care sunt condițiile pe care ar trebui să le îndeplinească programele și proiectele respective în sensul articolului 4 din [această directivă] și în special al alineatelor (6) și (7) ale acestuia?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 22 Prin intermediul celor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că permite statelor membre ca, atunci când apreciază compatibilitatea unui anumit program sau proiect cu obiectivul prevenirii deteriorării calității apelor, să nu ia în considerare impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung asupra acestora și, dacă este cazul, în ce condiții.
- 23 Potrivit articolului 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din Directiva 2000/60, la punerea în aplicare a programelor de măsuri prevăzute în planul de gestionare a districtului hidrografic, statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a preveni deteriorarea stării tuturor corpurilor de apă de suprafață, sub rezerva aplicării alineatelor (6) și (7) ale acestui articol și fără a aduce atingere alineatului (8) al acestuia.
- 24 În această privință, Curtea a statuat că articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2000/60 nu se limitează la a prevedea, potrivit unei formulări programatice, simple obiective de planificare a gestionării, ci produce efecte obligatorii, după ce starea ecologică a corpului de apă în cauză a fost stabilită, în fiecare etapă a procedurii prevăzute de această directivă. Această dispoziție nu conține, așadar, numai obligații de principiu, ci privește și proiecte determinate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctele 43 și 47).
- 25 Astfel, sub rezerva acordării unei derogări, orice deteriorare a stării unui corp de apă trebuie evitată, independent de planificările pe termen mai lung prevăzute de planuri de gestionare și de programe de măsuri. Obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă de suprafață trebuie respectată în fiecare stadiu al punerii în aplicare a Directivei 2000/60 și este aplicabilă oricărui tip și oricărei stări a unui corp de apă de suprafață pentru care a fost adoptat sau ar fi trebuit să fie adoptat un plan de gestionare. Statul membru în cauză are, în consecință, obligația de a refuza autorizarea unui proiect în cazul în care acesta este de natură să deterioreze starea corpului de apă în discuție sau să compromită obținerea unei stări bune a corpurilor de apă de suprafață, cu excepția cazului în care se consideră că proiectul respectiv intră sub incidența unei derogări în temeiul articolului 4 alineatul (7) din această directivă (Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 50).
- 26 Aceasta presupune că, în cursul procedurii de aprobare a unui proiect și, prin urmare, înainte de adoptarea unei decizii, autoritățile competente sunt obligate, în temeiul articolului 4 din Directiva 2000/60, să controleze dacă acest proiect poate avea efecte negative asupra apei care ar fi contrare obligațiilor de a preveni deteriorarea și de a îmbunătăți starea corpurilor de apă de suprafață și subterană (Hotărârea din 28 mai 2020, Land Nordrhein-Westfalen, C-535/18, EU:C:2020:391, punctul 76).
- 27 În ceea ce privește noțiunea de „deteriorare a stării” unui corp de apă de suprafață, care nu este definită în Directiva 2000/60, Curtea a precizat că trebuie să se considere că există o deteriorare a stării unui corp de apă de suprafață, în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din această directivă, de îndată ce starea a cel puțin unuia dintre elementele de calitate, în sensul anexei V la directiva menționată, se degradează cu o clasă, chiar dacă această degradare nu se traduce printr-o degradare a clasificării, în ansamblul său, a corpului de apă de suprafață. Cu toate acestea, în cazul în care elementul de calitate în cauză, în sensul anexei menționate, figurează deja

în clasa cea mai joasă, orice degradare a acestui element constituie o deteriorare a stării unui corp de apă de suprafață (Hotărârea din 4 mai 2016, Comisia/Austria, C-346/14, EU:C:2016:322, punctul 59 și jurisprudența citată).

- 28 În speță, dispoziția națională în discuție în litigiul principal prevede că, în scopul controlului referitor la prevenirea deteriorării stării corpurilor de apă de suprafață, prevăzut la punctul 26 din prezenta hotărâre, „nu se ține seama de impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung”.
- 29 Astfel, rezultă din însuși textul acestei dispoziții, precum și din cererea de decizie preliminară că dispoziția menționată urmărește printre altele să permită autorizarea unui program sau a unui proiect care nu va avea decât un astfel de impact temporar asupra stării unui corp de apă de suprafață, fără să trebuiască, în acest caz, să se verifice dacă sunt îndeplinite condițiile cumulative prevăzute la articolul 4 alineatul (7) din Directiva 2000/60 și reluate în esență la articolul R. 212-16 din Codul mediului.
- 30 În această privință, guvernele care au intervenit, precum și Comisia susțin în esență că, chiar și atunci când provoacă o deteriorare în sensul indicat la punctul 27 din prezenta hotărâre, impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung asupra stării unui corp de apă de suprafață nu constituie în mod necesar o deteriorare interzisă de articolul 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din Directiva 2000/60, astfel cum ar reieși printre altele din cele expuse în documentul de orientare menționat la punctul 19 din prezenta hotărâre. În acest context, ele se referă în special la periodicitatea stabilită, pentru studierea efectelor activității umane asupra stării apelor de suprafață, la articolul 5 din această directivă și, pentru actualizarea programelor de măsuri, la articolul 11 din aceasta, precum și la intervalele de control care sunt indicate, în scopul programelor de monitorizare a stării apelor prevăzute la articolul 8 din directiva menționată, în tabelul care figurează la punctul 1.3.4 din anexa V la aceasta. Or, în lipsa unei deteriorări interzise, nu ar exista vreun motiv pentru o derogare în sensul articolului 4 alineatul (7) din aceeași directivă.
- 31 Cu toate acestea, o asemenea interpretare, astfel cum poate fi regăsită printre altele în documentul de orientare al cărui caracter neobligatoriu din punct de vedere juridic a fost subliniat de domnul avocat general la punctul 75 din concluzii, nu rezultă din dispozițiile Directivei 2000/60 și este, pe de altă parte, contrazisă de economia generală a acestei directive, precum și de obiectivele pe care aceasta le urmărește. Astfel, în timp ce obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă de suprafață nu presupune ca statele membre să fie obligate, atunci când apreciază compatibilitatea unui anumit program sau proiect cu obiectivul de prevenire a deteriorării calității apelor, să ia în considerare impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung, din moment ce este cert că astfel de impacturi nu au, prin natura lor, decât efecte limitate asupra stării corpurilor de apă și că ele nu sunt, în consecință, de natură să determine deteriorări ale acesteia, situația este diferită atunci când se stabilește că asemenea impacturi sunt susceptibile să provoace o deteriorare în sensul indicat la punctul 27 din prezenta hotărâre, chiar dacă ele ar avea un caracter temporar.
- 32 Mai întâi, din coroborarea alineatelor (1) și (6) ale articolului 4 din Directiva 2000/60 rezultă că obligația de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă de suprafață o include pe aceea de a preveni o deteriorare temporară a stării corpurilor menționate. Astfel, faptul de a prevedea, la articolul 4 alineatul (6) din această directivă, o derogare pentru o asemenea deteriorare confirmă că articolul 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din directiva menționată obligă statele membre să prevină și această deteriorare.

- 33 În continuare, trebuie arătat că, potrivit articolului 1 litera (a) din Directiva 2000/60, aceasta are ca obiect stabilirea unui cadru pentru protecția apelor interioare de suprafață, a apelor de tranziție, a apelor de coastă și a apelor subterane, care să prevină deteriorările ulterioare, să conserve și să îmbunătățească starea ecosistemelor acvatice, precum și, în ceea ce privește necesitățile lor de apă, a ecosistemelor terestre și a zonelor umede care depind în mod direct de ecosistemele acvatice. Totodată, considerentul (32) al acestei directive se referă la „cerința” de a preveni continuarea degradării stării apelor.
- 34 Pe de altă parte, Curtea a statuat că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60 impune două obiective distincte, deși intrinsec legate. Pe de o parte, conform articolului 4 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din această directivă, statele membre pun în aplicare măsurile necesare pentru a preveni deteriorarea stării tuturor corpurilor de apă de suprafață (obligația de a preveni deteriorarea). Pe de altă parte, în aplicarea acestui articol 4 alineatul (1) litera (a) punctele (ii) și (iii), statele membre protejează, îmbunătățesc și refac toate corpurile de apă de suprafață cu scopul de a obține o stare bună cel mai târziu la sfârșitul anului 2015 (obligația de îmbunătățire) (Hotărârea din 28 mai 2020, Land Nordrhein-Westfalen, C-535/18, EU:C:2020:391, punctul 68 și jurisprudența citată).
- 35 Astfel, această obligație de a preveni deteriorarea stării corpurilor de apă a primit din partea legiuitorului Uniunii un statut autonom și nu se limitează la un instrument pus în serviciul obligației de îmbunătățire a stării corpurilor de apă (Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 49).
- 36 În ceea ce privește obligația de a preveni deteriorarea, Curtea a subliniat de altfel că, cu excepția cazului în care se acordă o derogare, trebuie evitată orice deteriorare a stării unui corp de apă de suprafață (Hotărârea din 4 mai 2016, Comisia/Austria, C-346/14, EU:C:2016:322, punctul 64 și jurisprudența citată).
- 37 Mai precis, Curtea a statuat în mod repetat că, în ceea ce privește criteriile care permit să se constate o deteriorare a stării unui corp de apă, din economia articolului 4 din Directiva 2000/60, în special din alineatele (6) și (7) ale acestuia, reiese că deteriorările stării unui corp de apă, chiar tranzitorii, nu sunt autorizate decât în condiții foarte stricte și că, în consecință, pragul dincolo de care se constată o încălcare a obligației de a preveni deteriorarea stării unui corp de apă trebuie să fie cât se poate de scăzut [a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 67, precum și Hotărârea din 24 iunie 2021, Comisia/Spania (Deteriorarea spațiului natural Doñana), C-559/19, EU:C:2021:512, punctul 48].
- 38 În sfârșit, trebuie amintit în acest context că Directiva 2000/60 a fost adoptată în temeiul articolului 175 alineatul (1) CE [devenit articolul 192 alineatul (1) TFUE]. În această privință, considerentul (11) al acestei directive amintește că, astfel cum se arată la articolul 174 CE (devenit articolul 191 TFUE), politica Uniunii în domeniul mediului trebuie să contribuie la îndeplinirea obiectivelor de conservare, protecție și îmbunătățire a calității mediului, precum și de utilizare prudentă și rațională a resurselor naturale și trebuie să fie bazată pe principiile precauției și prevenirii și pe principiul corectării, cu prioritate la sursă, a daunelor aduse mediului.
- 39 Or, atât obiectivele și principiile astfel amintite, cât și obiectivul final al Directivei 2000/60, care constă în obținerea cel puțin a unei „stări bune” a tuturor apelor de suprafață ale Uniunii și în menținerea acestei stări, astfel cum se arată în considerentul (26) al acestei directive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland,

- C-461/13, EU:C:2015:433, punctul 37), confirmă, la rândul lor, interpretarea potrivit căreia, sub rezerva aplicării articolului 4 alineatele (6) și (7) din directiva menționată și fără a aduce atingere alineatului (8) al acestui articol, orice deteriorare a stării unui corp de apă, chiar temporară sau tranzitorie și de scurtă durată, trebuie evitată, având în vedere efectele negative asupra mediului sau asupra sănătății umane care pot rezulta din aceasta.
- 40 Desigur, în practică, având în vedere frecvențele controalelor prevăzute la punctul 1.3.4 din anexa V la Directiva 2000/60, se poate întâmpla ca, în cadrul monitorizării stării apelor de suprafață impuse la articolul 8 din această directivă, să nu fie detectată o degradare temporară a unui element de calitate în sensul amintit la punctul 27 din prezenta hotărâre.
- 41 Cu toate acestea, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 51 din concluzii, astfel de frecvențe ale controalelor efectuate în scopul analizei, al monitorizării și al eventualei detectări, care pot, după caz, să se întindă de la o lună la șase ani, nu pot fi considerate un criteriu pertinent pentru evaluarea unei deteriorări potențiale a stării unui corp de apă de suprafață în cadrul controlului *ex ante* menționat la punctul 26 din prezenta hotărâre. Acceptarea unei interpretări care face ca deteriorarea stării unui corp de apă de suprafață cu o durată previzibilă care ajunge astfel la luni sau la ani să nu fie contrară obligației de a preveni deteriorarea, prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din această directivă, și ca un proiect susceptibil să provoace o astfel de deteriorare să poată, prin urmare, să fie autorizat fără să fie îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 4 alineatul (7) din directiva menționată, și anume, așadar, în afara oricărui control, ar fi vădit incompatibilă cu cele arătate printre altele la punctele 38 și 39 din prezenta hotărâre.
- 42 În schimb, contrar celor susținute de guvernul francez, o interpretare potrivit căreia obligația de a preveni o deteriorare a stării unui corp de apă de suprafață vizează și o deteriorare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung nu afectează coerența dispozițiilor articolului 4 din Directiva 2000/60. Astfel, asemenea oricărui alt proiect susceptibil să provoace o deteriorare a stării unui corp de apă de suprafață, un proiect susceptibil să provoace o deteriorare temporară de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung poate, în principiu, primi o autorizație în temeiul articolului 4 alineatul (7) din această directivă.
- 43 În acest context și în ceea ce privește, printre altele, proiectele care urmăresc să protejeze sau chiar să îmbunătățească starea corpurilor de apă de suprafață, precum proiectele denumite de „renaturare”, evocate de guvernul francez, rezultă astfel, printre altele, că, *a priori*, asemenea proiecte vor fi de interes general major sau că beneficiile pentru mediu și societate care sunt legate de realizarea obiectivelor enunțate la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/60 vor fi, în cazul unor asemenea proiecte, mai mici decât beneficiile pentru sănătatea umană, menținerea securității umane sau dezvoltarea durabilă care vor rezulta din aceste proiecte, astfel cum impune articolul 4 alineatul (7) litera (c) din această directivă.
- 44 În ceea ce privește condiția prevăzută la articolul 4 alineatul (7) litera (b) din Directiva 2000/60, potrivit căreia „motivele pentru modificările sau schimbările respective [trebuie să fie] indicate și motivate explicit în planul de gestionare a districtului hidrografic, solicitat în temeiul articolului 13 [din această directivă], iar obiectivele [trebuie să fie] revizuite la fiecare șase ani”, reiese din jurisprudența Curții (Hotărârea din 4 mai 2016, Comisia/Austria, C-346/14, EU:C:2016:322, punctele 66 și 68, precum și jurisprudența citată) și din textul punctului 5 al secțiunii A din anexa VII la directiva menționată că aceasta poate fi considerată îndeplinită atunci când motivele aflate la baza proiectului în cauză nu sunt cuprinse, la data autorizării proiectului menționat, decât în decizia de autorizare a acestuia.

- 45 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la cele două întrebări adresate că articolul 4 din Directiva 2000/60 trebuie interpretat în sensul că nu permite statelor membre, atunci când apreciază compatibilitatea unui anumit program sau proiect cu obiectivul de prevenire a deteriorării calității apelor, să nu țină seama de impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung asupra acestora, cu excepția cazului în care este evident că asemenea impacturi nu au, prin natura lor, decât efecte reduse asupra stării corpurilor de apă în cauză și că nu pot determina o „deteriorare” a acestei stări, în sensul dispoziției menționate. Atunci când, în cadrul procedurii de autorizare a unui program sau a unui proiect, autoritățile naționale competente stabilesc că acesta este susceptibil să provoace o asemenea deteriorare, programul sau proiectul respectiv nu poate fi autorizat, chiar dacă această deteriorare are caracter temporar, decât dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 4 alineatul (7) din directiva menționată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 46 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 4 din Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei trebuie interpretat în sensul că nu permite statelor membre, atunci când apreciază compatibilitatea unui anumit program sau proiect cu obiectivul de prevenire a deteriorării calității apelor, să nu țină seama de impacturile temporare de scurtă durată și fără consecințe pe termen lung asupra acestora, cu excepția cazului în care este evident că asemenea impacturi nu au, prin natura lor, decât efecte reduse asupra stării corpurilor de apă în cauză și că nu pot determina o „deteriorare” a acestei stări, în sensul dispoziției menționate. Atunci când, în cadrul procedurii de autorizare a unui program sau a unui proiect, autoritățile naționale competente stabilesc că acesta este susceptibil să provoace o asemenea deteriorare, programul sau proiectul respectiv nu poate fi autorizat, chiar dacă această deteriorare are caracter temporar, decât dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 4 alineatul (7) din directiva menționată.

Semnături